

Права на інфармацыю

У нашым грамадстве людзі маюць права на доступ да інфармацыі аб стане навакольнага асяроддзя. На працягу многіх гадоў дадзеныя аб стане навакольнага асяроддзя і пра тое, якое ўздзеянне аказваюць на яе розныя віды гаспадарчай дзейнасці, у СССР і шэрагу іншых краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы мелі тыя ці іншыя абмежаванні для выкарыстання (грыфы «Не для друку», «Дзяржаўны сакрэт», «Для службовага карыстання», неабходнасць атрымання спецыяльнага дазволу адпаведнай арганізацыі або ўстановы для публікацыі гэтых дадзеных у адкрытым доступе і т. д.) аж да прысваення грыфаў рознай ступені сакрэтнасці. Цяпер у большасці еўрапейскіх краін заканадаўства забяспечвае права людзей на доступ да падобнай інфармацыі, а ўрады абавязваюцца забяспечыць гэты доступ. У Беларусі гэта права замацавана і ў Канстытуцыі.

Пазнаёмцеся з наступным прыкладам і абмяркуйце яго.

Алергія і забруджванне навакольнага асяроддзя

Сяргей Іванавіч Пятроў жыве ў памежным мястэчку, паблізу якога працуе хімічны камбінат. Сяргей Іванавіч – настаўнік. Акрамя таго, ён кіруе экалагічным гуртком у сваёй школе. Аналізуючы на працягу шэрагу гадоў наведвальнасць і прычыны вызвалення вучняў ад заняткаў фізкультурай, сп. Пятроў падзяліўся сваімі меркаваннямі:

– У апошнія гады нашыя школьнікі ўсё больш пакутуюць ад прастудных і алергічных захворванняў. Магчыма, гэта звязана з працай хімкамбіната. У мясцовай газеце з’явілася інфармацыя аб магчымым пашырэнні гэтага прадпрыемства. Для таго, каб пацвердзіць маё меркаванне і паспрабаваць прыняць меры ў будучыні, прыйдзецца звярнуцца па кансультацыю да медыкаў, а таксама атрымаць дадзеныя аб аб’ёме і складзе выкідаў хімкамбіната. Я ўжо звяртаўся да мясцовых уладаў, але яны адмовіліся даць мне неабходную інфармацыю пад той падставай, што яна складае службовую тайну. У суседняй дзяржаве побач з мяжой працуе яшчэ адзін падобны завод. Яго ўздзеянне таксама вельмі адчувальна, асабліва пры неспрыяльным кірунку ветру. Мне патрэбныя такія ж дадзеныя і пра яго выкіды, але на гэтым прадпрыемстве адмовіліся прадаставіць неабходную інфармацыю з прычыны таго, што я замежнік ... Прычым тут грамадзянства той ці іншай краіны, калі забруджванне не прызнае ніякіх межаў?

Трэба ведаць, што ў гэтым выпадку гарадскія ўлады абавязаны на працягу ад 10 дзён да 1 месяца (у залежнасці ад складанасці пытання) прадаставіць спадару Пятрову наяўную ў іх інфармацыю аб характары і аб’ёмах атмасферных выкідаў хімкамбіната. Калі ж інфармацыі, якая патрабуецца, у іх няма, яны абавязаны дапамагчы сп. Пятрову знайсці яе. Ёсць, зразумела, і выключэнні: улады маюць права адмовіць у прадастаўленні інфармацыі ў выпадку, калі яна закранае нацыянальную бяспеку, аднак абавязаны ў гэтым выпадку даць матывы адмовы ў пісьмовым выглядзе са спасылкамі на адпаведнае заканадаўства.

Што тычыцца выкідаў хімкамбіната на тэрыторыі суседняй дзяржавы, інфармацыю пра іх таксама можна атрымаць. Дамагчыся гэтага будзе прасцей у выпадку, калі краіна з’яўляецца бокам Орхускай канвенцыі. Орхуская канвенцыя гарантуе права доступу да экалагічнай інфармацыі кожнаму грамадзяніну (арганізацыі) па-за залежнасці ад грамадзянства, нацыянальнасці або месца жыхарства.

Права на ўдзел

Удзел грамадскасці ў працэсе прыняцця экалагічна значных рашэнняў робіць дзеянні дзяржаўных органаў больш празрыстымі перад грамадствам, а самі органы падсправаздачныя яму. У цяперашні час прынцып аб праве на ўдзел з'яўляецца адной з перадумоў для дасягнення ўстойлівага развіцця грамадства і ўспрымаецца як інструмент для прыняцця рашэнняў, у найбольшай ступені ўлічваюць рэальныя патрэбнасці людзей.

Пазнаёмся і абмяркуем наступны прыклад.

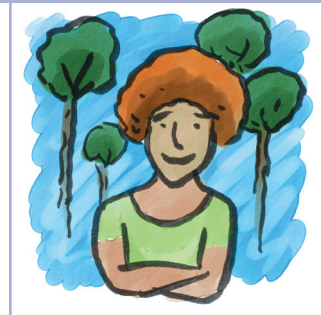

Новая магістраль

У сям'і Івановых ёсць высокарэнтабельная ферма, размешчаная побач з шашой. Некаторыя змены ў стане навакольнага асяроддзя, якія адбыліся ў апошні час, моцна турбуюць гэтую сям'ю.

– Мяне вельмі непакояць новабудоўлі, – дзеліцца сваім непакоем сп. Іваноў. – Ад калісьці спакойнага прасёлка цяпер не засталася і следу. Ходзяць чуткі, што ёсць планы наогул ператварыць гэтую дарогу ў хуткасную шашу. Калі гэта адбудзецца, узровень шуму і забруджанасць паветра рэзка ўзрастуць, а гэта прывядзе да спаду аб'ёму прадукцыі, што выпускаецца на маёй ферме, і зніжэння яе якасці.

– А планы будаўніцтва высакавольтнай лініі электраперадачы? – Падключаецца да размовы сп. Іванова. – Я чула, што электрамагнітныя хвалі вельмі каварныя для здароўя людзей і жывёл і што яны душаць рост і развіццё раслін ... Што ж будзе з нашым бізнэсам?

Згодна з заканадаўствам, грамадзяне і грамадскія арганізацыі маюць права выказаць перад дзяржаўнымі органамі сваё меркаванне і асцярогі ў сувязі з праблемамі магчымага негатыўнага ўздзеяння на навакольнае асяроддзе, якімі з'яўляюцца вытворчасць энергіі і хімічных прадуктаў, знішчэнне і пахаванне адкідаў, будаўніцтва заводаў ці вадасховішчаў і шэраг іншых пытанняў. Для рэалізацыі гэтага права дзяржаўныя органы абавязаны своечасова апавяшчаць насельніцтва аб такіх планах шляхам распаўсюджвання інфармацыі ў даступнай форме, а таксама прыцягваць жыхароў для абмеркавання і ўдзелу ў прыняцці такіх рашэнняў. Інфармацыя павінна ўтрымліваць паглыбленую ацэнку уздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА) праектаваных аб'ектаў або відаў дзейнасці. Акрамя таго, дзяржаўныя органы павінны загадзя вызначыць дату, час і месца правядзення грамадскіх слуханняў па праекце, і гэтыя слуханні павінны прайсці да прыняцця рашэння. Канчатковае рашэнне аб рэалізацыі або ня рэалізацыі праекта павінна быць прынята з максімальным улікам меркаванняў усіх зацікаўленых бакоў і звязанні да мінімуму магчымага ўздзеяння будучага аб'екта або дзейнасці на здароўе людзей і на стан навакольнага асяроддзя. Варта адзначыць, што ўдзел грамадскасці не абмяжоўваецца толькі праектамі новага будаўніцтва або запуску новых вытворчасцей, яно тычыцца і распрацоўкі любых планаў, праграм або стратэгий, а таксама нарматыўна-прававых актаў, рэалізацыя якіх здольная аказаць уздзеянне на навакольнае асяроддзе.